

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Херсонський державний університет

Факультет біології, географії та екології

Кафедра географії та екології

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ
РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ГЕНІЧЕСЬКОГО РАЙОНУ
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувач вищої освіти

05-213М групи

Спеціальності 106 Географія

Освітньо-професійної програми

«Географія»

Плащенко Анна Вячеславівна

Керівник: к.геогр.н, Омельченко Н.В.

Рецензент: к.б.н, доцент Шкуропат А.В.

Херсон 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОДОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ УМОВ ТА РЕСУРСІВ.....	5
1.1 Суть понять «рекреаційні умови» та «рекреаційні ресурси».....	5
1.2. Роль рекреаційних умов та ресурсів в туризмі.....	8
1.3. Методологічні аспекти дослідження рекреаційних ресурсів.....	16
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ГЕНІЧЕСЬКОГО РАЙОНУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	23
2.1. Типологія туристичних дестинацій.....	23
2.2. Рекреаційні дестинації Генічеського району.....	27
2.3. Сучасний стан використання рекреаційних ресурсів в Генічеському районі.....	33
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НА РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ.....	37
3.1. SWOT- аналіз стану розвитку інфраструктурного забезпечення туристично-рекреаційного потенціалу Генічеського району.....	37
3.2. Розробка інноваційного маршруту «Сонце Півдня» . Розрахунок навантаження на рекреаційному маршруті.....	40
3.3. Концепція розвитку маршруту «Сонце Півдню».....	45
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ.....	53
Додаток А.....	53

ВСТУП

Актуальність теми. З кожним роком до рекреації звертається все більша кількість людей, з метою повноцінного відпочинку та оздоровлення. Стрімкий розвиток технологій, науково-технічний прогрес потребують від людей великих затрат енергії, причому все більше відчувається не тільки фізична втома, але і моральний натиск. Психологічний стан людини повноцінно можна відновити тільки відволікшись від оточуючого середовища. На свіжому повітрі, в оточенні природи здійснювати відпочинок та комплексне відновлення сил максимально ефективно, причому подібні природні рекреаційні системи з рядом своїх властивостей, будуть нести і оздоровчий ефект під час відпочинку.

Херсонщина – це край багатий на рекреаційні ресурси різних видів. На її території локалізуються унікальні природні та природно-антропогенні об'єкти, а також визначні історико-культурні ресурси. За рахунок значної концентрації рекреаційних ресурсів, одним з найпривабливіших районів регіону в аспекті розвитку туристської діяльності є Генічеський. Тому, вважаємо за необхідне, здійснити дослідження сучасних тенденцій використання рекреаційних ресурсів для підтримки та розвитку сфери рекреації в даному районі та в цілому в області.

Метою роботи є дослідження сучасних тенденцій використання рекреаційних ресурсів Генічеського району Херсонської області та розробка авторського туристичного маршруту.

Згідно поставленої мети основними завданнями дослідження є

- обґрунтування теоретико-методологічних засад дослідження рекреаційних ресурсів;
- аналіз рекреаційного потенціалу Генічеського району в контексті розгляду основних дестинацій;

- виявлення перспектив розвитку рекреаційного потенціалу Генічеського району та розробка авторського інноваційного туристичного маршруту.

Об'єктом дослідження є рекреаційні ресурси Генічеського району Херсонської області.

Предмет дослідження - особливості та перспектива використання рекреаційних ресурсів Генічеського району Херсонської області.

У роботі використані наступні **методи дослідження**: аналізу і синтезу, порівняльно-географічний метод та метод стратегічного планування SWOT- аналіз.

Наукова новизна. У роботі проаналізовано використання рекреаційних об'єктів у досліджуваному регіоні, та на основі цього запропоновано новий інноваційний проект, який сприятиме збільшенню туристичних потоків в регіоні, залучатиме різні види спортивної діяльності приносить дохід Генічеському району, в цілому покращуватиме економічну ситуацію.

Апробація результатів дослідження. Опубліковано одну наукову статтю, яка висвітлює деякі аспекти даного дослідження, в альманасі «Магістерські студії».

Структура роботи . Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Повний обсяг праці становить 54 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ УМОВ ТА РЕСУРСІВ

1.1. Суть понять «рекреаційні умови» та «рекреаційні ресурси»

Територія та її географічне положення є ресурсом розвитку рекреаційного господарства, яка може нести оздоровчий характер, окрім того, вона має виразні особливі ресурси, які називаються «рекреаційними». Для правильного роз'яснення природокористування рекреаційними ресурсами, важливо розрізняти поняття "рекреаційні умови" і "рекреаційні ресурси".

Об'єкти, явища і процеси природного та антропогенного походження, що використовуються для туризму, відпочинку, лікування, і діють на територіальну організацію рекреаційної діяльності, формування рекреаційних районів (центрів), їх спеціалізацію та економічну ефективність називаються - рекреаційними ресурсами. Вони містять в собі сукупність природо-технічних, природних, соціально-економічних комплексів та їх елементів, що в свою чергу розвитку фізичних і духовних сил людини та відновленню, її працездатності і при новій та перспективній структурі рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостях використовуються для прямого і опосередкованого споживання та надання курортних і туристських послуг.

Рекреаційні ресурси також містять в собі окремі компоненти природного середовища і їх речовинні складові, територіальні комплекси, які мають сприятливі для рекреаційної діяльності якісні і кількісні властивості і слугують або мають всі передумови для того, щоб

бути матеріальною основою для організації відпочинку, туризму, лікування і оздоровлення людей[21].

Головною запорукою рекреаційних ресурсів є спроможність поновлювати і удосконалювати духовні та фізичні сили людини, допомагають відволіктися, а головне «оздоровитись».

Рекреаційні ресурси діляться на дві провідні категорії: природні та історико-культурні.

До природних рекреаційних ресурсів належать природні об'єкти, природно-антропогенні геосистеми, явища і процеси, які володіють внутрішніми і зовнішніми якостями й характерними ознаками для організації сезонної або цілорічної рекреаційної функції. У рамках рекреаційних ресурсів природи можна виділити кліматичні, орографічні, ландшафтні, біотичні, грязьові, бальнеологічні, водні та інші ресурси. В той самий час кожен із цих видів складається з самостійних підвидів, для прикладу бальнеологічні ресурси поділяються на мінеральні води різного хімічного складу, а тому, і різної лікувальної дії[11].

Історико-культурні ресурси рекреації накопичують в собі цікаві пам'ятки історії, археології, архітектури, місця проживання видатних осіб, території де збереглися етнографічні прикмети, музеї, культові споруди, картинні галереї. Дані пам'ятки рекреаційної цінності привертають увагу людей, за для утіхи духовних потреб, надають повальний характер, викликають бажання до пізнання, та змін для оновлення особистості.

Рекреаційні умови - це сукупність складових частин і особливостей середовища природи, які підтримують рекреаційну діяльність. Особливості клімату і ландшафту, багатство і різноманіття рослинного і тваринного світу, наявність джерел, лікувальних мінеральних вод, ступінь можливості розвитку рекреаційних форм діяльності визначається можливістю для занять спортом, рибальством або мисливством і т.д.[25].

Для даної сфери діяльності важливу роль має загальна і кваліфікована оцінка рекреаційних ресурсів території.

Вона повинна мати суб'єктивний відгук і залежить від інтелектуальної підготовленості дослідників. Всесвітній розвиток, успіхи у економіці та новітніх індустріях та розвиток туризму, матеріально - технічне забезпечення рекреації сучасними фондами, викликають необхідність виокремлення соціально-економічних ресурсів. Вони включають в себе матеріально-технічну базу рекреації і туризму, відповідну транспортна інфраструктуру, трудові ресурси, також різноманітні аквапарки, плавальні басейни, стадіони, тенісні корти, стадіони і т. ін. Частина таких ресурсів створених людиною постійно зростає..

Для якісного оцінювання та опису територій використовують позначення як: "найбільший", "більший", "найпривабливіший", "найкращий", "кращий", "гірший", "середньосприятливий", "більш вигідний" тощо. Вірна оцінка, завжди матиме попит. Адже існує момент зрівняння та конкуренції. Відвідавши хоча б два місця «рекреації» їх будуть порівнювати на якість[32].

Ця оцінка якостей, зі всією конкретикою, сильно впливає на загальне сприйняття локації чи інших рекреаційних територій та об'єктів

Оцінка ж кількісна подає формальний опис рекреаційних ресурсів його метраж, грами корисних речовин на літр, температура, глибина прибережних вод, солоність, рівень забрудненості води, кількість опадів тощо. Наприклад, розцінюючи рекреаційну привабливість пляжів Залізного Порту порівняно з пляжами Арабатської стрілки, можна якісно охарактеризувати пляжі Арабатки як кращі, бо там сухіший клімат літку, стабільна вологість, також можна назвати кількість опадів у міліметрах у липні на Арабатці і в інших курортах та порівняти вологість повітря у відповідних кількісних показниках.

Оцінка по балах межує десь посередині між якісною і кількісною.

Саме за такими критеріями оцінювання той чи інший вид РР отримує свій бал. Найуживанішою є шкала 37 балів. Коли наприклад 5-ступенева, має лише якісне оцінювання у виді оцінки "найкращий", "вище середнього", "середній", "нижче середнього" і "найгірший".

Вартісна оцінка рекреаційних ресурсів нині найбільш використана в господарстві позначень. Вкладення направлені на використання ресурсів які є найпривабливішими і мають найвищу ціну.

Складова рекреації в ціні однієї сотки чи гектара землі навколо великих міст, є переважною. Поступово з часом ціна на дані території лише зростає.

І.В.Смаль висовує для оцінки й аналізу рекреаційних ресурсів користуватися такими методами: нормативно-індексний, бальної оцінки, експертний, балансовий, графічний, картографічний, порівняльно-географічний, статистичні та математико-статистичні (аналіз порогів, факторний, кореляційний, регресійний, кластерний методи, метод потенціалів, латентно-структурний метод, метод просторових дифузій, метод Беррі), моделювання та інше [28].

1.2. Роль рекреаційних умов та ресурсів в Туризмі

Рекреаційні ресурси, це частина великої системи відпочинку, яка відноситься до загального поняття «Туризм». Рекреація може виступати місцем збору для оздоровлення, розваг медитацій та ін.

Туризм має значний вплив на якісний розвиток суспільства, а туристично-рекреаційна діяльність відіграє значну роль в економіці країни та окремих її регіонів. Вивчення туристично-рекреаційного потенціалу території починається в більшій частині наукових робіт із популяризації туризму, а оцінка рівня туристичного потенціалу регіону та доступності до рекреаційних ресурсів найчастіше досліджуються в наукових публікаціях.

Розвиток туристичної галузі та збільшення кількості рекреаційних об'єктів на території України останніми роками виконують суттєву роль у поліпшенні соціально-економічного розвитку країни. Значення туризму в суспільстві різностороннє: він заохочує розвиток допоміжних галузей із туризмом та рекреацією – транспорту, зв'язку, торгівлі, виготовлення сувенірної продукції, послуг, ресторанів, будівництва тощо. Також, туризм є справжнім з'єднанням міжкультурної комунікації, сприяє збереженню культурної спадщини та традицій країн і народів, підтримує розвиток їхніх ремесл, поновлює та береже пам'ятки культури та історії. Туризм та рекреаційна функції відіграють важливу роль в економіках країн та регіонів, забезпечуючи раціональне використання та збереження природних, екологічних, культурних, історичних та інформаційно-пізнавальних ресурсів території. У зв'язку інтенсивного розвитку відпочиваючої галузі створюється, вдосконалюється концептуальний апарат, пов'язаний із туристично-рекреаційною сферою. Саме тому, у вчених було прийнято використовувати поняття «рекреація» (рекреаційна діяльність, рекреаційні ресурси тощо)[9]. На даний час, застосовується складна концепція, яка з'єднує різні аспекти діяльності в межах туристично-економічного комплексу. Підводячи межу до сказаного варто відмітити важливість детального вираження «туристичний потенціал» в питаннях економічного дослідження.

Суть туристичних та рекреаційних ресурсів полягає в тому, що вони служать основою для формування туристичного продукту та його пропозиції. В цілому туристичними ресурсами вважається все, що можна використовувати в конкретному районі для організації туристичної діяльності та залучення туристів.

Туристичні ресурси – категорія «історична», змінна в часі, тому що зміна структури й обсягу рекреаційних потреб може призводити до

втручання в рекреаційну діяльність новітніх елементів антропогенного і природного характеру.

Ознаки туристичних ресурсів: привабливість; кліматичні умови; доступність; ступінь вивченості; екскурсійна значущість; пейзажні й екологічні характеристики; соціально-демографічні характеристики; потенційний запас; спосіб використання та ін.

Підґрунтям використання туристичних ресурсів і туристичних об'єктів для цілей туризму є туристський інтерес і туристські враження. Предмети туристського інтересу – визначні пам'ятки, природні об'єкти і природно-кліматичні зони, соціально-культурні об'єкти показу тощо, спроможні задовольнити вимоги туриста під час туристичної поїздки або подорожі й споживанні туристичних послуг або туристичного продукту.

Туристська оцінка виникає під час екскурсій, огляду мальовничих природних 10 ландшафтів, візиту до атракціонів, ресторанів, проживання у готелі тощо. За функціями туристсько-рекреаційні ресурси поділяються на ресурси «місцевого значення», «обласного», «національного» та «світового» [26].

Туристсько-рекреаційний потенціал об'єкту або території виражається у сукупності належних до нього природних та створених людиною явищ, умов, можливостей та засобів, придатних до формування туристського продукту та здійснення відповідних турів, екскурсій та програм. З точки зору організації інфраструктурного забезпечення рекреаційного процесу, одне з фундаментальних місць припадає на транспортну систему. Вона вміщує в себе проблематику транзитних перевезень, розвиток автомагістралей, комфортабельне залізничне сполучення, а також побудова доріг, повітряного, річкового, морського транспорту.

Україна на даний час має досить цивілізовану мережу автомобільних доріг і залізниць, річкових і морських портів, аеропортів.

Авіаційний, автомобільний, залізничний, річковий і морський транспорт спроможні забезпечити перевезення туристів з можливістю транспортних потужностей на деяких видах транспорту. В Україні започаткована Програма національної мережі функціонування міжнародних транспортних коридорів. Її виконання дозволить розв'язати питання облаштування доріг, зробити слушні умови для розвитку туристичної індустрії.

Транспортне сполучення має відповідати міжнародним вимогам, повинно здійснювати безпечне перевезення, швидко, комфортно та надійно. Транспортні шляхи мають відповідати міжнародним вимогам. Адже вони є передовою ланкою туристичного потоку іноземних громадян в Україну. На даний час з політичними перипетіями дорога не на сто відсотків відповідала стандартам, але ремонтування доріг відновилося і дуже скоро все дорожнє покриття буде відновлено.

Поєднання двох галузей - транспорту і туризму – посприє будь-якій з них у короткі терміни розв'язати більшість питань, зокрема розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі транспортних коридорів із притягненням приватного капіталу (національного і закордонного) [18].

Важливою складовою складової інфраструктури є існуюча мережа граничних переходів із країнами-сусідами, її розширення та сервісне облаштування.

Розвиток туризму неможливий без системи зв'язку і комунікацій, функціонування розмаїтих служб, організації культурно-розважального обслуговування, розвитку громадського харчування і побутового обслуговування. Українською необхідною для України лишається питання водопостачання та каналізації населених пунктів, а в першу чергу, рекреаційних центрів.

Питання інфраструктурного облаштування України може вирішитися лише завдяки фінансуванню і вкладенню коштів для

розвитку сервісу, також влучним буде таке підтримання зі сторони місцевої влади і самоврядувань. Такі дії неодмінно приведуть до економічного піднесення країни.

Рекреаційно-туристична галузь в Україні відіграє важливу функцію у рішенні найважливіших проблем розвитку територій. Не зайво виділити території, соціально-економічний розвиток яких залежить від продуктивної роботи саме цього економічного сектора. Це саме ті рекреаційні території, яким належить унікальна роль при їхньому ефективному вживанні. Основна прикмета виключності проявляється через альтернативні засоби використання ресурсів території. Виняткові ресурси характеризуються якістю обмеженості, як будь-які виробничі ресурси. Помітним засобом досягнення збалансованого природокористування є якісне використання їх за умов обмеженості ресурсів [5]. Продуктивне вживання економічного потенціалу буде припустиме, якщо рекреаційна діяльність існуватиме як основна. Також буде матиме можливість доповнюватися іншими незалежними або залежними видами, що функціонують паралельно.

Для продуктивного використання економічного потенціалу екосистем варто акцентувати в них виняткові ресурси. На нашу думку, господарську діяльність, яка пов'язана з використанням виняткових ресурсів, доцільно вважати основною. Вирішенню такого завдання перешкоджає розмірність і динамічність самої економічної системи. Але запропонований підхід для пошуку рішення будується на принципі виділення пріоритетного виду діяльності. Паралельно з ним існують інші види діяльності [6]. Очевидно, доцільно розробити ефективний механізм управління розвитком рекреаційної діяльності і використання рекреаційних ресурсів. До них слід включити формування системи управління якістю рекреаційних товарів і послуг.

Рекреаційна діяльність в Україні і за кордоном удосконалюється досить стрімко. Але лишається ряд невирішених науково-практичних

питань щодо економічного піднесення територій, для яких рекреаційні ресурси мають велике значення. Рекреаційна діяльність має свою специфіку. В системі збалансованого природокористування актуалізується формування ефективних механізмів управління її розвитком.

Рекреаційні ресурси надзвичайно розмаїті за складом і ознаками, що визначило різноманіття наявних показників їхнього кількісного та якісного оцінювання. У зв'язку з цим слід класифікувати природні рекреаційні ресурси. Відповідно з принципами програмно-цільового планування, рекреаційні ресурси варто вивчати як ресурсо-забезпечувальне функціонування відмінних підгалузей рекреації та об'єктів, які в них входять, що визначає доцільність галузевої класифікації природних рекреаційних ресурсів [3].

За ступенем впливу на розвиток та формування на певній території, рекреаційні ресурси можна розподілити на такі групи:

- 1) ресурси, що впливають на процес відпочинку та його ефективність;
- 2) ресурси, функціонально потрібні для конкретних видів відпочинку;
- 3) ресурси, що впливають на можливість курортно-рекреаційного будівництва та функціонування інфраструктури.

У всій системі використання рекреаційних ресурсів важливе місце посідає туризм. Туризм впродовж усієї історії свого економічного існування обґрунтовано втримує репутацію своєрідної сфери, яка динамічно удосконалюється у складі галузей обслуговування. Туризму належить важливе місце в світовій економіці за показником швидкості кількістю зайнятих, обігу капіталу, джерела доходів для національних бюджетів, обсягом експорту послуг. Розглядаючи поступовий шлях розвитку рекреаційної економіки, доцільно звернути увагу на всезростаюче значення системи збалансованого природокористування, а

також процеси відтворення та оптимізації використання рекреаційних ресурсів.

Розглядаючи проблеми ефективності використання рекреаційних ресурсів у системі збалансованого природокористування, доцільно виділити основні стратегічні цілі системи управління ними: охорона навколишнього середовища, раціональне використання ресурсів, економічне зростання та розвиток туристичної сфери, міжнародне співробітництво у сфері захисту довкілля в рамках туристичного бізнесу. Використання рекреаційних ресурсів задовольняє низку потреб окремих груп населення, що проявляється через соціальну ефективність такого ресурсокористування.

Рекреаційні ресурси відіграють важливу роль у житті суб'єктів та інших соціальних груп, які їх безпосередньо використовують .

Виходячи з цього, доцільно виділити цільові групи для визначення соціального ефекту, якими мають бути:

- 1) територіальна громада, на території якої розміщений рекреаційний ресурс;
- 2) особи, які відвідують рекреаційний ресурс;
- 3) органи державної влади та місцевого самоврядування;
- 4) суб'єкти господарського призначення, які використовують рекреаційний ресурс з метою отримання прибутку;
- 5) природоохоронні та природозахисні організації тощо.

Рекреаційно-туристична галузь широко сприяє розвитку територій в Україні. Варто виділити території, соціально-економічний розвиток яких залежить від продуктивного функціонування саме цього сектора економіки[14]. Це ті території рекреації, яким припадає виняткова роль при їхньому ефективному використанні.

Аналізуючи публікації науковців, зазначимо, що в одних роботах використовується поняття «туристичні ресурси», в інших – «туристичний потенціал», а іноді ці терміни одночасно

використовуються як синоніми. Численні публікації містять терміни «туристично-рекреаційний потенціал» та «рекреаційно-туристичний потенціал».

Туристично-рекреаційний потенціал завжди розглядався науковцями, приклади описів описано у роботах таких авторів як: Г.В. Горіна, Н.О. Алешугіна, Г.М. Захаренка, М.П. Бутка, Т.Г. Бутова, І.Є. Дашука, А.Н. Дунця, С.В. Дутчака, П.Ф. Коваля, Т.І. Ткаченка, Е.П. Крупочкіна, Н.І. Шабаліної[5].

Вчені охарактеризовують туристично-рекреаційний потенціал, а обширне поняття «потенціал» пояснюється різноманітністю об'єктів, до яких воно застосовується. Основне, що пов'язує різні потенціали у тлумаченнях учених, це певний набір можливостей чи здібностей у тій галузі, до якої відноситься «потенціал». Варто зазначити, що весь спектр наявних варіантів визначення туристичного потенціалу орієнтований на досягнення конкретних цілей. Тому роз'яснення потенціалу означає присутність непримітних можливостей або здатність діяти і розвиватися в певних сферах.

У науковій літературі часто ототожнюють терміни «потенціал» та «ресурси». Наприклад, академік Л.І. Абалкін зазначає, що «потенціал» (економічний, підприємницький, промисловий) – це загальна, сукупна характеристика ресурсів, пов'язана з місцем і часом [7]. В.М. Архангельський під потенціалом розуміє наявні ресурси, запаси, які можуть бути використані для досягнення конкретної мети або вирішення певної проблеми, тобто сукупності реально накопичених ресурсів. Г.Н. Захаренко [6] доводить, що «туристичний потенціал» – це поєднання різноманітних матеріальних та нематеріальних потенціалів, які створюють туристичний інтерес на тій чи іншій території та становляться основою діяльності з виробництва та споживання туристичного продукту, необхідні для управління, контролю та розвитку виробництва й споживання продукції в туристичному комплексі

території стосовно до принципів сталого економічного розвитку, та пропонує оцінити туристичний потенціал на основі цінності туристичної привабливості, можливостей інфраструктури та максимальної антропогенності.

Підсумовуючи твердження науковців, зазначимо, що принципова різниця між термінами «ресурси» та «потенціал» полягає у тому, що ресурси існують незалежно від суб'єктів господарської діяльності, а потенціал окремого підприємства, суспільства у цілому невіддільний від суб'єктів діяльності. Тобто потенціал, окрім матеріальних та нематеріальних активів, включає здатність працівника, колективу, підприємства, суспільства у цілому ефективно використовувати наявні ресурси [22].

1.3. Методологічні аспекти дослідження рекреаційних ресурсів

Під час розробки та реалізації інвестиційної стратегії суб'єкти стратегічного планування зіштовхуються з неозначеними факторами зовнішнього і внутрішнього середовища, які діють на подальші стратегічні рішення. Збалансований розвиток рекреаційного господарства, як своєї галузі економіки, залежить напряду від присутності рекреаційного ресурсу на певній території. Саме природомісткість рекреаційної сфери передвіщає виникнення певної сукупності специфічних ризиків, які є характерними при реалізації економічної діяльності у цій галузі, а також невизначеностей, що призводять до виникнення цих ризиків.

Більшість вітчизняних і зарубіжних учених на стику управління та інвестиційного аналізу займались вивченням аналізу рекреаційних секторів. Порізно, досліджувалися методики оцінок інвестиційних

проектів та ризики, пов'язані з їх реалізацією на практиці [1–3]. Досліджена також проблематика екологізації інвестицій.

Необхідно підкреслити, що оцінюючи результати вищезазначених досліджень в науковій літературі досить не поглиблено аналізуються екологічні ризики навколишнього природного середовища при розробках і реалізації масштабних інвестиційних проектів на територіях рекреаційної діяльності.

Не раціональне вживання природного рекреаційного ресурсу може привести до його виснаги і втрати рекреаційних властивостей. Рекреаційна сфера на даний час знаходиться у щільному синергетичному зв'язку із соціально-культурною діяльністю, є її фактором розвитку і поновлення. Проте при надмірній експлуатації природних рекреаційних комплексів можна спричинити деструктивний вплив на соціально-екологічну складову території. Розглядаючи поняття «ризик» і «невизначеність» при написанні інвестиційної стратегії розвитку рекреаційного господарства доречно використовувати їх у великому розумінні – з точки зору впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на суспільну, екологічну та корпоративну сферу і, як наслідок, виникнення відповідних ризиків[29].

Вільно можна виокремити подальші різновиди невизначеностей при стратегічному плануванні інвестиційного розвитку рекреаційного сектору, які спричинюють виникнення специфічних ризиків:

-невизначеність зовнішнього середовища, яка обумовлюється в першу чергу загальною непрогнозованістю економічного і політичного розвитку, станом споживчого ринку, нормативної бази, міжнародних відносин тощо;

-невизначеність, пов'язана з експлуатацією природного рекреаційного ресурсу, його здатністю (або нездатністю) задовольнити поставлені цілі стратегічного планування рекреаційної сфери;

-невизначеність протидії (невизначеність ситуації, дії місцевої влади, конкурентів, постачальників, наявність розбіжних інтересів інвесторів, місцевої громади, екологів, громадських організацій тощо);

-невизначеність, викликана недостатнім рівнем розвитку інвестиційного менеджменту.

Чинники невизначеності при стратегічному плануванні спричиняють появу великої кількості ризиків, які класифікуються за суспільною значимістю й за їх ступенем впливу на ефективність виконання (або невиконання) інвестиційних ініціатив. Саме так під ризиками при формуванні інвестиційної стратегії розвитку рекреаційного господарства постає небезпека потенційно можливих втрат громадою соціокультурних надбань, етнічної ідентичності, традиційних укладів господарювання; навколишнім середовищем – біорізноманіття та недотримання екологічної стійкості внаслідок надлишкового антропогенного та техногенного втручання, інвестором – виручки, доходу або майна[4]. Саме тому, ризики, в цілому, можуть підрозділятися за їх впливом на суспільство, навколишнє середовище і, власне, на інвестора. За для скорочення впливу непередбачуваних ризиків корпоративний сектор користується широким методичним інструментарієм, а саме: лімітування, хеджування, диверсифікація, страхування, самострахування ризиків тощо. Але, в процесі реалізації інвестиційних задумів у рекреаційному секторі повстає ряд специфічних небезпек як для інвестора зокрема, так і для рекреаційних територій з їх соціально-культурною складовою в цілому.

Інвесторські ризики, як правило, розбираються на макро-, мезо- та мікрорівні. Макроекономічні ризики залежать від спільного економічного стану в державі й у світі і, як правило, не підлягають корегуванню зі сторони інвестиційного менеджменту. Виникнення ризиків на мезорівні, в цілому, залежать від співпраці інвестора з постачальниками матеріальних ресурсів, контрагентами, партнерами,

фінансово-кредитними установами, органами місцевої влади тощо[1]. Більш чітко розкриття ризиків показано у таблиці 1.1. «Система ризиків при формуванні інвестиційної стратегії розвитку рекреаційного господарства». Виділені ризики піддаються впливу зі сторони інвестиційного менеджменту частково і серйозною мірою можуть виступати об'єктом управління в рамках інвестиційної стратегії розвитку рекреаційних територій або галузі в цілому. Появи ризиків на мікрорівні остаточно залежать від суб'єкта господарювання, який реалізовує інвестиційний проект і може розглядуватися шляхом реалізації ефективного ризик-менеджменту.

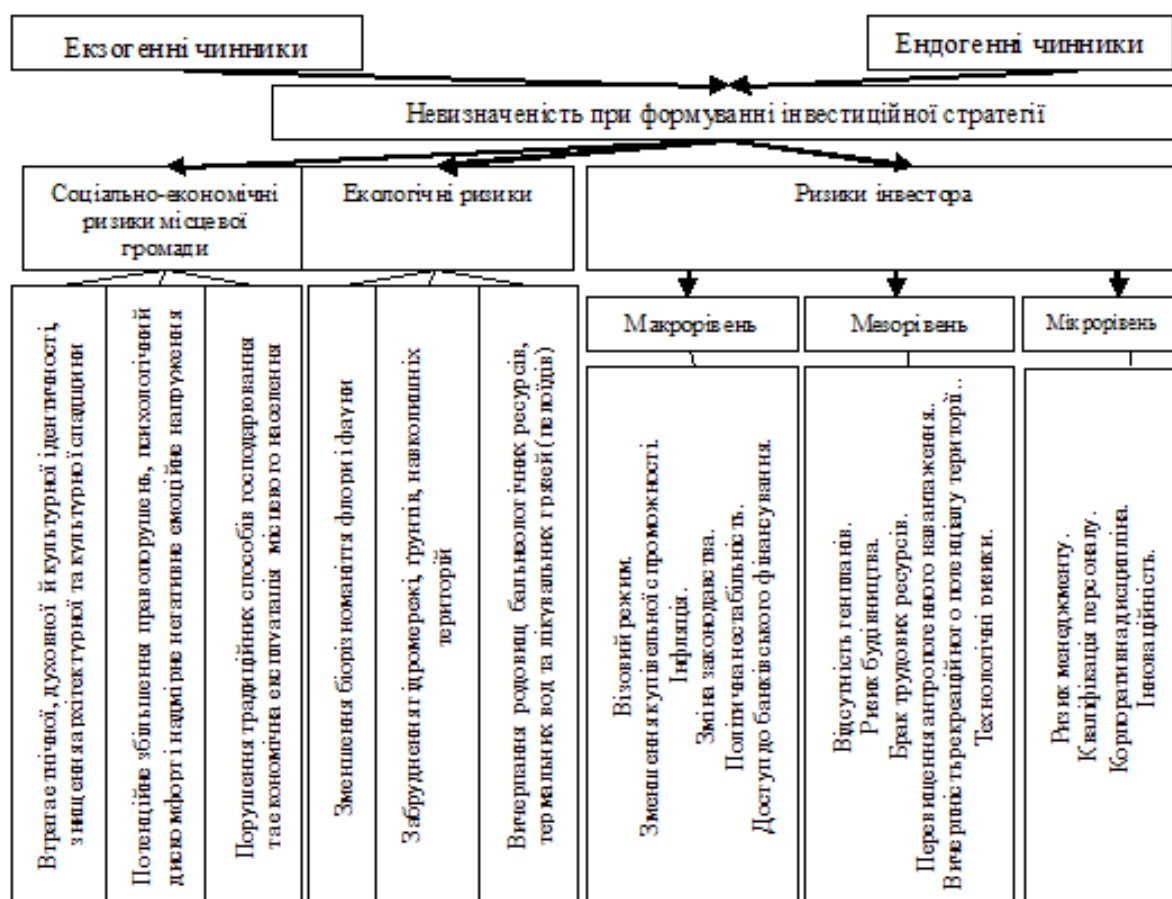

Рис. 1. Система ризиків при формуванні інвестиційної стратегії розвитку рекреаційного господарства

Натомість, що стосується суспільно-екологічних ризиків, які створюються внаслідок реалізації масштабних інвестиційних проектів і безпосередньо відбиваються на стан навколишнього середовища та статок суспільства, що проживає в межах впливу проекту, то вони вивчені недостатньо. Даній проблематиці приділяли увагу ряд науковців, самі дослідження носили загальний характер без специфіки рекреаційно-туристичної системи і торкалися, здебільше, інвестора як комерційного суб'єкта та його приватних інтересів.

Проблемні питання соціального характеру при реалізації масштабних інвестиційних проектів у сфері рекреації і туризму можуть бути наступні:

- дефіцит кваліфікованих кадрів середньої ланки (адміністраторів, екскурсоводів, гідів);
- рівень якості робочих місць, який визначається специфікою діяльності закладу;
- руйнування архітектурної та культурної спадщини;
- можливість винищення традиційного укладу життя в сільських громадах, впровадження нових правил, оновлених норм;
- невихованість туристів;
- комерціалізація часткових видів діяльності, що традиційно вважалися особистими;
- потенційне зростання правопорушень;
- зміни у суспільній структурі громади;
- прибуткова експлуатація місцевого населення.

Описана проблематика може привести до появ наступних соціально-економічних ризиків місцевої громади:

- небезпека втрати населенням певної території етнічної, духовної і культурної ідентичності, знищення архітектурної та культурної спадщини внаслідок масової рекреації і туризму.

- Ризик недотримання традиційних способів господарювання та економічна експлуатація місцевого населення.

- Потенційне збільшення правопорушень, психологічний дискомфорт і надлишкове негативне емоційне напруження.

Хвилюючі питання які виникають при антропогенному освоєнні природних комплексів, природоохоронного характеру, з метою рекреації і туризму можуть бути наступними :

- погіршення якості довколишнього середовища;
- невідхильні зміни у природних системах;
- зростання транспортних потоків та натовпів, рівня шуму;
- чутливість діяльності закладів рекреації до змін кліматичних та екологічних умов;

- питання збереження екологічного середовища навколо рекреаційного закладу;

- необхідність визначення рівня екологічного навантаження на конкретні рекреаційні місцевості;

- впровадження та упорядкованість визначення оплати за використання природних рекреаційних ресурсів.

Внаслідок неврегульованості вищенаведених проблемних питань можуть утворитися наступні ризики навколишнього природного середовища :

- небезпека забруднення природного довкілля та ексцес ландшафтних систем (забруднення гідромережі, ґрунтових вод, ґрунтів і прилягаючих до рекреаційних комплексів територій);

- ризик втрати біологічного різноманіття флори і фауни через надмірупосилену рекреаційну діяльність, що відбувається в межах певних територій;

- ризик вичерпання родовищ бальнеологічних ресурсів, термальних вод та лікувальних грязей (пелоїдів).

Генеральна стратегія у галузі охорони рекреаційних ресурсів в Україні передбачає: підпорядкування інтересів окремих водокористувачів в національні інтереси; застосування екологічно чистих ("зелених") технологій у виробництві підвищення якості вод, запобігання їх забруднення і перегріву; можливість позитивних змін - у навколишньому середовищі з урахуванням альтернативних варіантів водопостачання і водоспоживання[2].

Підсумовуючи сказане, можна дійти висновку, що рекреаційні ресурси відіграють важливу роль, оздоровлюють та лікують. Вони впливають на просторову організацію рекреаційної сфери, економічну складову, формування та спеціалізацію територій рекреацій. Але не раціональне і не доцільне використання може призвести до їх занепаду, або знищення.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ГЕНІЧЕСЬКОГО РАЙОНУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Типологія туристичних дестинацій

Для більш чіткого розкриття поняття туристичних дестинацій, доречним є аналіз його етимології, а саме походження та семантичний сенс. З англійської мови, визначення «дестинація» має декілька значень (призначення, місце призначення, мета подорожі тощо), і не є дисципліною що розглядається вузькоспеціалізовано.

В інших областях і науках йде пліч опліч з визначенням «туризм», пересування людей з різною метою, ціль відпочинку і т.д.

Розглядаючи сферу застосування терміну у англійській мові, варто наголосити, що він має територіально-просторовий характер, тобто під визначенням розуміють визначене місце, до якого здійснюється переміщення.

У «Оксфордському словнику понять і термінів» дестинацію трактують так: «destination – the place to which a person or thing is going» (дестинації – місце, куди в даний час направляються люди або предмети) [30]. Офіційні джерела дають таке визначення туристичної дестинації:

Всесвітня туристична організація (UNWTO) вважає туристичну дестинацію як першорядне місце призначення туристичної поїздки, територію, відвідання якої посідає перше місце у вирішенні подорожувати. Тобто дестинація є суттєвим елементом туристичної системи і розглядається як провідний фактор у системі формування та доставки туристичного продукту.

Під визначенням місцева туристична дестинація – розуміється фізичний простір, в якому турист проводить не менше однієї ночі. Вона

враховує турпродукти, допоміжні послуги та пам'ятки, а також туристські ресурси, візити яких разом з дорогою туди і назад займає не менше одного дня. Дестинація має фізичні та адміністративні межі, що розкривають форму її управління, а також імідж і репутацію, які відбиваються на її конкурентоспроможність на туристичному ринку. Місцеві дестинації містять різні зацікавлені сторони, у багатьох випадках співробітничать з підприємствами і громадами, територіально близькими об'єктами, можуть частково збігатися і, тісно взаємодіючи, утворювати більші дестинації [27]. У новій редакції Закону України «Про туризм» зазначається, що «дестинація (туристична) – місце призначення туристичної подорожі (туристичної поїздки, туру, екскурсії), місце відвідування (територія, місцевість, місто, населений пункт, туристичний центр) особами, які не проживають постійно в даній місцевості і не належать до категорії місцевого населення» [17].

Поняття «туристична дестинація» - місце, що встановлюється на кінець подорожі, тобто в певній географічній області (місцезнаходження, курорт, регіон, країна і т.д.), де мандрівник має намір витратити час далеко від дому. Дестинації - це конкурентні одиниці в'їзного туризму. Вони є важливою частиною туристичного продукту, місцями, до яких люди подорожують, і де вони вирішили залишитися на деякий час для того, щоб апробувати певні функції або характеристики-певної атракції. Деякі вчені описували їх, як об'єкти і послуги, призначені для задоволення потреб туристів, або місцем, що приваблює відвідувачів на тимчасове перебування і варіюються від континентів до країн, штатів і провінцій з містами в села, щоб спеціально побудованому курортних зонах.

Аналізуючи вище сказане, приходимо до висновку, що це фізичний простір, в якому споживач проводить принаймні одну ніч, користується туристичними продуктами, службами підтримки та пам'ятками, туристичні ресурси.

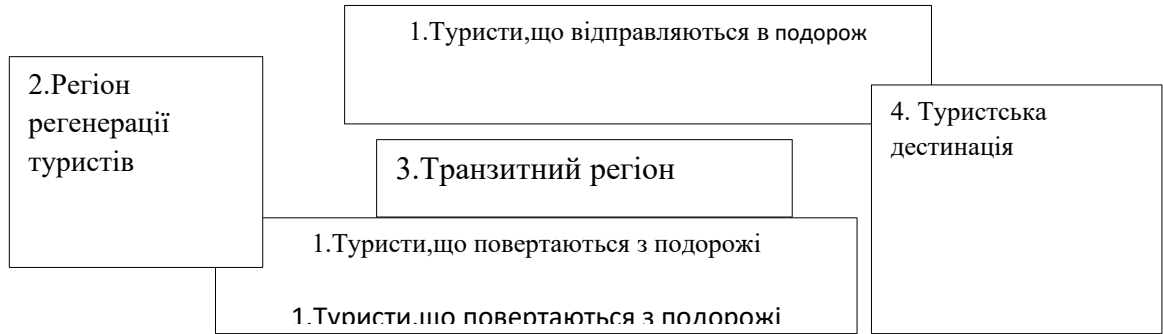
На сьогодні в світі зародилося чотири наукових підходи, що отримали максимальне розповсюдження: маркетинговий, соціально-культурологічний, географічний або ресурсно-територіальний, економіко-управлінський.

Географічний підхід базується на методології та експериментальному інструментарії фізичної, економічної й соціальної географії та вивченні ключового елемента дестинації – ресурсного потенціалу території, що має привабу для туриста.

За економіко-управлінського підходу туристичну дестинацію досліджують як специфічний економічний простір, сукупність ринкових відношень, що забезпечує посилене вироблення та споживання туристичних послуг, при цьому туристичну дестинацію розбирають як предмет управління, організаторську систему, що сполучає різносторонні суб'єкти комерційної та некомерційної діяльності[23].

Маркетологи досліджують розріст дестинації з точки зору офerti турпродукту, який має відповідати актуальному попиту туристів різних цільових сегментів. Соціально-культурний план вивчення туристичних дестинацій фокусується на культурних константах дестинації, тобто мистецьких, історико-архітектурних, релігійних, етнографічних пам'ятках, звичаях, соціально-побутових традиціях, громади, поглядах та нормах певного суспільства, яка приймає туристів. Згодом до туристичної системи було включено такі елементи, як туристи і туристична індустрія показані на прикладі Рисунку 2.1 у моделі географічних елементів туристичної системи.

Підходи до розучування туристичних центрів різні. Найбільш поширений розглядає рекреаційно-туристичний потенціал, тобто наявність певного ресурсу, притаманного цій місцевості, за рахунок чого до неї виникає інтерес, який, у свою чергу, спричиняє туристичні потоки з інших місцевостей.

Зовнішнє середовище: соціальні, культурні, економічні, технологічні, фізичні, політичні та інші фактори.

Рис. 2.1 Модель системи туризму за Н.Лейпер

Другий, навпаки, базується на тому, що туристичні потоки отримуються не самою наявністю рекреаційного ресурсу, а обізнаністю про нього і реальне значення туристичного центру можна розкрити, якщо оцінити рівень інформованості людей про його значимі об'єкти природи, культури, історії, індустрії туризму[13].

Присутність цих двох підходів до проблеми вивчення туристичних центрів приводить до виникнення двох понять — центр туризму і туристичний центр, які відрізняються один від одного як об'єктивне від суб'єктивного. Якщо поняття "центр туризму" розкриває ресурсний аспект місцевості, то "туристичний центр" за тих самих умов свідчить про рівень інформованості про нього туристів (ДОДАТОК А).

Центр туризму — місто, місцевість або об'єкт, де на базі рекреаційних ресурсів створено комплекс туристично-екскурсійного обслуговування.

Місцевість або об'єкт, які приваблюють туристів завдяки розрекламованості, популярності, наявності рідкісних рекреаційних ресурсів, плюсів транспортно-географічного положення і доступної для туриста інформації називають - туристичним центром.

Типологія туристичних центрів, з одного боку, відображує велике розмаїття рекреаційної діяльності туристів, яка виражає багатоманітні потреби людей. А з протилежного боку, пов'язана з наявністю природної

та культурної спадщини, рекреаційних ресурсів у тому чи іншому місці, без яких рекреаційна діяльність не може бути реалізована.

Саме тому, типологія туристичних центрів порівнює об'єктивний і суб'єктивний аспекти туризму, а саме наявність рекреаційних ресурсів та туристичну мотивацію населення. Цей діалектичний феномен дав змогу науковцям визначити три групи факторів формування туристичних центрів: генеруючі (пов'язані з потребами), реалізуючі (пов'язані з ресурсами) локалізуючі (пов'язані з поінформованістю населення).

У зарубіжній та вітчизняній містобудівній літературі поняття "туристичний центр" пов'язують із системою розселення (міста, поселення, спеціалізовані центри обслуговування туристів). Рациональніше пов'язувати це поняття з будь-якою географічною місцевістю, яка становить інтерес для подорожуючих. Туристичними центрами можуть бути: місто, селище, сільський населений пункт, спеціальний центр обслуговування туристів, тощо.

Для визначення пропускнуої здатності туристичних центрів вирізняють території інтенсивної, помірної та екстенсивної забудови з урахуванням вимог раціонального природокористування[31].

Там, де характер туристичних ресурсів дає змогу створювати великі туристичні центри з інтенсивною забудовою території, кількість місць у засобах розміщення має коливатися в межах 120—500 місць у розрахунку на 1 кв.км території. Такий значний інтервал пояснюється не тільки відсутністю суворих нормативів густоти забудови, а й тим, що вона залежить від конкретного поєднання різних видів туристичних ресурсів на цій території (природні ресурси, історичні та архітектурні пам'ятки, музеї, сучасні споруди тощо).

2.2. Рекреаційні дестинації Генічеського району

Детальний аналіз природно-рекреаційних ресурсів та історико-культурного потенціалу області показує широкий діапазон перспектив для організації різних видів туризму. Можна засвідчувати, що Генічеський район виступає на національному туристичному ринку як адміністративний, промисловий, історико-культурний, спортивний і діловий центр, а в регіоні туризм є одним із пріоритетних напрямів розвитку. Соціально-рекреаційні подорожі часто описуються як «дискреційні», тоді як робочі та освітні подорожі називають «суттєвими», але ця категоризація суперечить важливості соціальної інтеграції в рамках соціальної політики. Мобільність дає можливість окремим особам і домогосподарствам задовольняти потреби, прагнення та обов'язки учасників заходів, які відбуваються поза домом. Зміна транспортної поведінки, обмежена участь у різних сферах життя, може сприяти соціальній ізоляції. Цей зв'язок спостерігався в місцевих дослідженнях впливу поганого доступу до транспорту на життя людей похилого віку та інвалідів. Підтримка соціальних зв'язків і мереж вимагає трудомістких інвестицій, і завжди може бути повністю замінена контактом.

Найрозвинутішими в регіоні стали такі види туризму:

⌚ історико-культурний туризм, що тримається на екскурсійній заінтересованості до пам'яток історії та культури на території міста як з боку внутрішньо-українських споживачів (в основному у форматах освітнього туризму, поїздок вихідного дня тощо), так і іноземних гостей;

⌚ сільський та зелений туризм;

⌚ спортивний туризм;

⌚ діловий туризм;

⌚ міський туризм (шопінг, дозвілля й розваги), у першу чергу для жителів регіону.

Аналіз ресурсного забезпечення розвитку туризму в регіоні та результати попередніх досліджень дозволяють засвідчувати, зробити висновки, що для регіону пріоритетними є:

⌚ Історико-культурний туризм.

У регіоні зосереджена значна кількість пам'яток, пов'язаних з перебуванням на території багатьох європейських й азіатських етносів. Передусім, це пам'ятки археології, що дозволяють розвивати поширений нині археологічний туризм. Такий вид туризму має значні перспективи, пов'язані з новими культурними й подієвими проектами, розвитком нових туристичних продуктів та інфраструктури в Генічеському районі.

⌚ Сільський та зелений туризм.

Цей вид туризму розглядається як найбільш перспективний напрям розвитку сільських територій, оскільки дозволить вирішити низку соціально-економічних проблем, може забезпечити збільшення реальних доходів селян за рахунок реалізації сувенірної продукції, розроблення туристичних маршрутів, надання екскурсійних і додаткових послуг тощо.

Але найбільш активного розвитку в даному районі набуває рекреаційна діяльність, що ґрунтується на використанні природних ресурсів. Насамперед, це пов'язано із специфікою та розміщенням рекреаційних ресурсів.

Генічеський регіон насичений лікувально-оздоровчими та курортно-рекреаційними дестинаціями: 108 км морського узбережжя, унікальна піщана коса, яка становить собою найдовший природний пляж у Європі, найдовша берегова лінія Азовського моря, Утлюкського лиману та озера Сиваш, у районі розташовано Азово – Сиваський національний парк, сольові і грязьові озера, гейзери, унікальні місця народження мінеральних і термальних вод.

Генічеський район вважається екологічно чистим у радіусі 100 км навколо курортної зони, також очищене від виробництв екологічного забруднення.

Властивості морської солі озера, придатні для виготовлення продукції, натуральних біологічно- активних препаратів, використання у харчовій промисловості, фармацевтичній та парфюмерно-косметичній.

У регіоні сконцентровано помітні запаси хлоридно-сульфатно-натрієвих мінеральних вод, виявлено рідкісні геотермальні води з 36-відсотковим умістом йоду.

Одним з сприятливих факторів відпочинку виступає клімат. Це території достатні сонячної уваги, де завжди тепла та посушлива погода, клімат помірно-континентальний. Сприятливі погодні умови, повітря насичене корисними випаровуванням Сивашу, мають значний ефект оздоровлення, насамперед дихальної системи[8].

Окрім аеротерапії; кліматичні особливості дають можливість розвиткові інших видів кліматолікування. Нині широко практичного вживання набувають акватерапія, геліотерапія, піщана(термальна, таласова) терапія. Усі ці напрямки нетрадиційного лікування мають ефективну ефективність, безкоштовні і не вимагають спеціального медичного обладнання. Вони широко застосовуються у всіх закладах оздоровлення, які розташовані на Арабатській Стрілці.

З моменту розквіту туристичної індустрії на Азовському морі оздоровлення виступає головним напрямком.

Басейн Азовського моря-один з наймілководніших у світі, і , як наслідок море – одне з найтепліших. Найбільша глибина в морі – 14м, середні глибини складають 7-8 м. Мілководність більшої частини акваторії моря обумовлює її високе теплове прогрівання. Варто зазначити, що глибини в морі більше 2 метрів починаються на відстані 150-200 метрів від берега, ширина пляжної зони на Арабатській Стрілці понад 5 метрів, що ідеально підходить для сімейного відпочинку.

Сиваш – обширна мілководна затока Азовського моря(середня глибина близько 1,5 метри). Площа водного дзеркала коливається у межах 2000 – 3000 км. З Азовським морем Сиваш пов'язаний Генічеською (Тонкою) протокою у районі міста Генічеська.

Сиваш має унікальні з точки зору рекреації властивості, через насиченість солі у воді. Існуючі хімічні сполуки Сивашу несуть чималу цінність для оздоровлення, являє собою найунікальніший бальнеологічний водойм планети .

Одне з першочергових місць у бальнеології Сивашу посідають лікувальні грязі. У своїй площі воно має їх чималі запаси, які є невичерпними.

На деяких територіях (район м. Генічеська й поблизу с. Салькове) потужність шару грязі досягає 10-15 метрів[8].

Отже, запаси лікувальних грязей невичерпні і постійно відновлюються за рахунок відмирання біологічних організмів перегнивання органічних решток. Ця мулиста маса насичена сірководнем Н 28, вкрита тонким шаром солей і дозволяє використовувати її під час лікування деяких шкірних захворювань, розладів руху. Неважко підрахувати, що при середній площі озера у середній товщі шару грязі об'єм лікувальних грязей по всій акваторії Сивашу становить 12,5 км³.

Район озера Сиваш і Арабатської стрілки входить до Північно-Сиваського родовища термальних йодо-бромних вод. Вивчення сиваської термальної води Українським науково-дослідним інститутом курортології і фізіотерапії довело, що вода має бальнеологічну цінність і може використовуватися для оздоровчої діяльності.

Присутність лікувально-термальних вод на Арабатській Стрілці дозволяє розбудову лікувальних закладів з використанням цих вод для лікування дітей хворих на церебральний параліч та шкірні захворювання.

Унікальним фактором є те, що під Арабатською Стрілкою на глибинах 15-30 метрів знаходиться прісний водоносний горизонт. Артезіанські води утворюють підземне озеро (одне з 3-х в Україні, яке входить до Північнокримського родовища артезіанських вод. Міжпластові талі води, спускаючись з Кримської гірської складчастості, багаторазово фільтруються й накопичуються у межах Причорноморської западини. На даному рівні вони являють собою неогеновий водоносний комплекс. Вода не має смаку і присмаку, мутність мінімальна, осад відсутній, дуже м'яка з чималим підвищенням кислотності. Відсутність у воді нітратів і нітритів визначає арабатську артезіанську воду унікальною і дає можливість зробити порівняння між хімічним складом води «Бонаква».

Генічеський район має цінні курортологічні ресурси, цілісні природні комплекси з комфортними мікрокліматичними характеристиками. Сприятливі природні умови вплинули на формування та розвиток в регіоні багатьох санаторно-курортних підприємств.

Загальний ресурсний потенціал оздоровчо-рекреаційних установ азовського узбережжя представлено закладами оздоровлення, бальнеологічними установами, дитячими таборами, грязелікарнями. Також більшість домоволодінь забезпеченні всім необхідним для прийняття туристів з ціллю відпочинку та оздоровлення на берегах Арабатського узбережжя.

Підводячи підсумок, доходимо висновку, що рекреаційна зона Генічеського р-н, це неймовірна дестинація, яка дозволяє в повному обсязі користуватися природними дарами, влаштовувати туристичний бізнес, розвивати економічний устрій і проводити оздоровлення.

2.3. Сучасний стан використання рекреаційних ресурсів в Генічеському районі

В умовах ринкового механізму господарювання та виходу економіки України з фінансової кризи характерного значення набуває проблема ефективного вживання рекреаційного потенціалу DESTИНАЦІЙ, здатного забезпечити зріст конкурентних пріоритетів на ринку товарів та послуг.

Як показують дослідження, ефективного використання об'єктів, потрібно здійснювати за допомогою системи прогресивних мотиваторів та стимулювання до високопродуктивної праці у вигляді системи, що поєднує матеріальні, соціальні та моральні стимули [1]. Тобто потрібне формування такого мотиваційного механізму, який би враховував як матеріальну мотивацію, так і виявлення й реалізацію нематеріальних інтересів працівників. На нашу думку, мотиваційний механізм повинен:

- ґрунтуватися на мотиваційних факторах, властивих кожній категорії персоналу і забезпечувати поєднання економічної поведінки та розроблених підприємством мотивацій;

- поєднувати матеріальну і нематеріальну складові;

- відображати в повній мірі в зарплаті результати праці працівника, а заробітна плата, що формується в рамках матеріальної складової має бути конкурентоспроможною на ринку праці;

- стимулювати працівника на розвиток інноваційної діяльності, безперервність процесу отримання знань, підвищення кваліфікації, кар'єрний ріст;

- нематеріальна складова мотиваційного механізму повинна включати соціальну мотивацію .

Туристична галузь є фактором що забезпечує постійне й рухливе збільшення надходжень до бюджету та сприяє активізації і стимулюванню роботи цілої мережі галузей людського господарства:

будівництва, торгівлі, сільського господарства, виробництва товарів народного споживання, транспорту та зв'язку тощо[24]. Індустрія туризму в Генічеському районі має найбільш розвинений спектр, ніж інші види діяльності.

У цілому в районі туризм впливає на економіку трьома позитивними чинниками:

⌚ забезпечує надходження валюти й впливає на такі економічні показники, як платіжний баланс і сукупний експорт;

⌚ підвищує зайнятість населення (прямо або побічно впливає на розвиток економіки);

⌚ стимулює розвиток інфраструктури району.

Виступаючи складним, багатогранним міжгалузевим комплексом, рекреація характеризується інтенсивним використанням людських ресурсів у виробничому та оздоровчому процесах.

Розвиток сфери туризму, рекреації та курорту в Генічеському районі позитивно впливає на динаміку показників економічного та соціального розвитку району. В населених пунктах Азовського узбережжя (місто Генічеськ, селах Генічеська Гірка, Щасливцеве та Стрілкове), діє сучасний туристично - рекреаційний комплекс, який забезпечує конкурентний ступінь сервісу обслуговування відпочивальників. Загальний ресурсний потенціал району представлено ліжковим фондом майже 70,0 тис. ліжок/місць, з яких 25 % це ресурс баз відпочинку, пансіонатів, дитячих закладів оздоровлення, 75 % - ресурс приватного сектору. Протяжність берегової лінії, яка придатна для організації пляжів, складає майже 46 км (109 ділянок), які знаходяться у межах населених пунктів, за межами населених пунктів та у створах відповідних закладів оздоровлення. За підсумками 2019 року суб'єктами туристичної діяльності (безпосередньо заклади розміщення: юридичні особи та фізичні особи - підприємці) сплачено до бюджетів усіх рівнів 37,8 млн. грн., що складає 110,5 % до рівня попереднього року.

Транспортна логістична складова забезпечує перевезення залізничним транспортом безпосередньо до Генічеська.

Створюються умови для подальшого розвитку та становлення туризму як провідної галузі економіки району;

- реклама для Арабатської Стрілки та Генічеська як привабливої туристичної дестинації;

- підвищення рівня туристичної інфраструктури та індустрії гостинності;

- формування конкурентоспроможного туристичного продукту;

- розвиток оздоровчого, активного, фестивального (подієвого) та зеленого туризму;

- підвищення якості надання послуг.

- залучення інвестицій у розвиток інфраструктури туризму.

Перспективи Арабатської стрілки як місця для відпочинку та туризму є досить багатообіцяючі, так як це регіон насичений туристичними ресурсами, що дозволяють його розвивати. Аналізуючи використання ТРР, ми вважаємо що туристично-рекреаційний потенціал Генічеського р-н використовується лише частково. Регіон Сиваша та Азовського моря в районі Арабатської стрілки є відмінним місцем для масового розвитку вітрильного спорту. А також особливість того, що Арабатська стрілка знаходиться в місцевості, на якій немає екологічно шкідливої промисловості, дає великі перспективи розвитку курортної і туристичної інфраструктури цього регіону. У районі Арабатської стрілки розташовані такі курортні міста і селища, як Генічеськ, Щасливцеве, Стрілкове, Щолкіно, куди щорічно приїжджають тисячі відпочиваючих і туристів провести відпустку на Азовському морі.

Генічеський район як самостійний суб'єкт економічної діяльності залишається недостатньо залученим до туристичних процесів, хоча особливості географічного положення, сприятливий клімат, унікальні природно-рекреаційні ресурси й велика кількість історико-культурних

пам'яток створюють можливості для інтенсивного розвитку видів туризму в тому числі і рекреації.

Отже розроблення механізму ефективного використання туристичного потенціалу регіональних туристично-рекреаційних комплексів сприятиме трансформації України в туристичну державу світового рівня.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ НА РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

3.1. SWOT-аналіз стану розвитку інфраструктурного забезпечення туристично-рекреаційного потенціалу Генічеського району.

SWOT-аналіз це метод первинної оцінки поточної ситуації, заснований на розгляді її зчотирьох сторін: Strengths - сильні сторони; Weaknesses - слабкі сторони; Opportunities - можливості; Threats - загрози;

Сильні і слабкі сторони - це внутрішнє середовище, те що ми вже маємо на поточний момент часу. Беручи на розгляд Генічеський район і його рекреаційний потенціал, можемо ґрунтуватися на наявності таких дестинацій як:

- Національний Азово-Сиваський парк;
- Берег Азовського моря;
- Термальні джерела;
- Бальнеологічна дестинація Сиваш;
- простори у регіоні для дихальних процедур;
- наявність артезіанських підземних водоймищ;

Можливості та загрози - це фактори зовнішнього середовища, вони можуть відбутися, а можуть і ні, це залежить в тому числі і від дій і рішень оточуючих. Загрози які можуть статися у описуваному регіоні:

- економічний занепад;
- вичерпання природних ресурсів;
- природні катаклізми;
- антропогенне втручання;

-перенасиченість туристами, що призведе до негативних наслідків;
Першочергово необхідно виявити позитивні та негативні форми впливу на регіон, а також сильні та слабкі сторони регіону.

Таблиця 3.1

Впливи зовнішнього та внутрішнього середовища

	Позитивний вплив	Негативний вплив
Внутрішнє середовище	-бальнеологічні курорти -наявність морського узбережжя -природні запаси рекреаційної цінності -наявність історичних пам'ятоккультури	-незацікавленність управлінням -антропогенне втручання -природне втручання
Зовнішнє середовище	-розвиток нових курортів -виникнення центрів лікування -облаштування місць відпочинку - транспортна доступність	- Нерозвинене транспортне сполучення - Недостатнє фінансове забезпечення

На розвиток дестинацій впливає безліч факторів, від яких залежить подальше існування, відвідуваність та зацікавленість від туристів.

Генічеський район досить розвинений регіон, має туристичну привабливість, природні запаси для розвитку туризму[22]. Але існує безліч факторів, які можуть затримувати розвиток рекреації і туризм в регіоні в цілому, саме вони наведені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

SWOT-аналіз туристично-рекреаційного потенціалу Генічеського району

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
1. 1.Позитивна демографічна динаміка. 2. 2.Близьке розташування до обласного центру. 3. 3. Розвинута промислова інфраструктура. 4. 4. Наявність кваліфікованих трудових ресурсів, наукових кадрів та наукових розробок. 5. 5. Наявність природних ресурсів (берег моря,Сиваш). 6. 6. Наявність відновлювальних та альтернативних джерел енергії. 7. 7. Наявність сировинної бази відходів аграрного сектору. 8. 8. Значний туристичний та рекреаційний потенціал. 9. 9. Національні, релігійні та культурні традиції, релігійність населення, автентичні промисли. 10. 10. Значна частина екологічно чистих територій. 11. 11. Високий рівень самоорганізації населення. 12. 12. Свідома та громадсько-активна молодь. 13. 13. Інвестиційна привабливість регіону.	1.Низька диверсифікація промисловості, висока залежність від газу. 2. Технологічна відсталість промисловості, в т.ч. висока енергоємність, та низька капіталізація об'єктів інтелектуальної власності. 3. Недостатній розвиток дорожньої, інженерної інфраструктури 4. Високий ступінь зносу житлово-комунального господарства. 5. Висока трудова міграція населення, відтік інтелектуальних ресурсів за межі області. 6.Недостатня зайнятість населення, високий рівень безробіття. 7. Не раціональне використання бальнеологічних ресурсів. 8. Слаборозвинуте, дрібнотоварне агровиробництво. 9. Низька купівельна спроможність населення. 10. Низький рівень екологічної свідомості. 11. Недостатній рівень протипаводкового захисту. 12. Недостатність забезпечення якісною питною водою окремих територій. 13. Незадовільний стан поводження з відходами. 14. Погана екологія окремих територій 16. Висока смертність населення працездатного віку, значний рівень пияцтва та алкоголізму.
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
1. Активізація транскордонного співробітництва. 2. Розвиток екотуризму, зокрема міжнародного. 3. Інвестиції трудових мігрантів. 4.Пожвавлення інвестиційного середовища та залучення зовнішніх інвестицій в економіку області.	1.Зростання трудової міграції і втрата трудових ресурсів. 2. Виникнення надзвичайних ситуацій природного (паводки, зсуви, селі, ерозії) та техногенного характеру 3. Дефіцит природного газу через надмірну залежність від імпорту. 4. Зменшення внутрішнього

5. Розвиток відновлювальних та альтернативних джерел енергії. 6. Пожвавлення експортно-імпортних відносин . 7. Розвиток інфраструктури, насамперед дорожньої та житлово-комунального господарства. 8. Децентралізація влади, проведення адмінреформи та зростання бюджетної самостійності громад. 9. Покращення бізнес-клімату в Україні 10. Створення потужностей з переробки відходів.	товарообороту через низьку купівельну спроможність населення. 5. Погіршення сільськогосподарського виробництва через низьку конкурентоспроможність і відсутність підтримки з боку держави.

Стосовно просування рекреаційних ресурсів Генічеського району, доречно використовувати методи огляду та екскурсій, оздоровчих територій та ресурсів. Але на жаль через зацікавленість прибутку, основний сегмент проживаючих націлений на побудову пансіонатів, розважальних центрів, задля власного прибутку. Адже зацікавленість у туристів першочергова є, що спонукає їх приїхати, це відпочинок на морі.

3.2. Розробка інноваційного маршруту «Сонце Півдня». **Розрахунок навантаження на рекреаційному маршруті.**

Розробка проекту інноваційного маршруту являє собою особливим чином організовану науково дослідницьку роботу прогнозно-аналітичного і техніко-економічного характеру, пов'язану з постановкою мети розробки проекту, розробкою його концепції, плануванням і оформленням проектно-кошторисної документації інноваційного проекту[20]. Підготовка абсолютно нової екскурсії – складний творчий процес. Тому для його розвитку зазвичай створюється творча група. У роботі над створенням нового туру було проаналізовано туристичну особливість регіону. Проаналізувавши всі позитивні риси, забезпеченість і готовність до прийому туристів, нами запропоновано інноваційний маршрут «Сонце Півдня», у Генічеськом районі, задля привертання уваги, розвитку регіону та фінансового доходу.

Екскурсія «Сонце Півдня»

План: Коса Арабатська стрілка, озеро Сиваш, протока Тонка, катання на байдарках/кайтах, приймання сонячних ван на березі моря.

Орієнтовна кількість екскурсантів 10-15 осіб.

План туру:

09:00	виїзд з Генічеська	
09:30	Арабатська стрілка	огляд під час поїздки
10:00	прибуття до берега моря біля протоки, підготовка до екскурсії на байдарках	фотографування та інструктаж
10:45	Національний парк Азово-Сиваський	відправлення до бальнеологічної дестинації та перехід по протоці
11:30	Сиваш	екскурсійна розповідь про корисні властивості
12:00-14:00	вільний час перебування на території	
14:30	повернення на берег моря біля пансіонату «Райський Сад»	
15:00	Вільний час	
17:30	Повернення до міста	

Дана екскурсія несе пізнавальний та оздоровчий характер, включає в себе прогулянки на свіжому повітрі, можливість використання корисної грязі під час відпочинку на вибраних дестинаціях.

У вартість входить: проїзд комфортабельним автобусом, супровід гіда-екскурсовода, екскурсійне обслуговування на туристичних об'єктах, страхування на час подорожі, вхід на територію пансіонату.

У вартість не входять і додатково оплачуються: харчування на території пансіонату.

Повна вартість екскурсії: 346 грн

До вартості входять: проїзд на транспорті, оренда снаряження на байдарках/кайтах, послуги екскурсовода. Більш детально показано у технологічній таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Технологічна картка екскурсії по розрахунках

Види послуг та їх вартість				
	Транспортні послуги	Оренда снаряження	Послуги гіда	Власний % за організацію
На 1 туриста	100 грн	150грн	50грн	
На групу з 15 осіб	1500 грн	2250грн	700 грн	750грн
Сума заробітку				750 грн
Всього з 1 особи	346 грн			

ОПИС ВІДВІДУВАНИХ ОБ'ЄКТІВ

Азово-Сиваський національний природний парк — природоохоронна територія, національний парк, утворений 1993 на базі та в межах колишнього Азово-Сиваського заповідно-мисливського

господарства і його охоронної зони з акваторіями Центрального Сиваша і Азовського моря з метою необхідності збереження генофонду рослинного, тваринного світу, унікальних природних комплексів північного Приазов'я та використання їх з природоохоронною, рекреаційною та науковою метою.

Арабатська стрілка – територія піщаного пляжу з доступним до неї транспортним сполученням. Являє собою піщану косу довжиною більше ста кілометрів і шириною від 250 метрів до 7 кілометрів. Назвою походить від тюркського слова «арабат» – «передмістя». Існує ще одна назва Арабатської стрілки – Тонка коса. Західна сторона Арабатської стрілки з боку Азовського моря являє собою величезний пляж, що складається з дрібного черепашнику і піску. Азовське море тут неглибоке, що дозволяє без побоювань купатися навіть тим, хто зовсім не вмів плавати, а глибини більше двох метрів починаються на відстані більше ста метрів від берега Арабатської стрілки.

Арабатська стрілка – унікальне явище природи Азовського моря.

У багатьох відносинах Арабатська стрілка є унікальною. Приміром, у всьому світі існує всього декілька джерел гідромінеральної сировини, таких як Велике Солоне озеро в Сполучених Штатах і Мертве море в Ізраїлі, а також затоку Кара-Богаз-Гол в Туркменії і озеро Сиваш, яке знаходиться на захід від Арабатської стрілки. Арабатська стрілка знаходиться між Азовським морем і озером Сиваш, має тільки невелику протоку Тонкий, що з'єднує ці водойми. Щороку через цю протоку в Сиваш надходить більше десяти мільйонів тон різних мінеральних солей, що містять бром, магній, натрій. В результаті випаровування води, концентрація солі в Сиваші збільшується більш ніж у п'ятнадцять разів у порівнянні з Азовським морем.

Мінеральні води та лікувальні грязі Арабатської стрілки

Порівняно недавно на Арабатській стрілці були відкриті мінеральні води. Мінеральна вода Арабатської стрілки має

бальнеологічну цінність через свого хімічного складу, мінералізації і вмісту біологічно активних речовин, бром, йод, кремнієвої кислоти. Ці мінеральні води є термальними, їх температура близько сорока градусів за Цельсієм, що також є важливим лікувальним фактором. Мінеральні води Арабатської стрілки використовуються для лікування різних захворювань нервової системи та опорно-рухового апарату. На Арабатській стрілці функціонує бальнеологічна лікарня, в якій щорічно поправляє здоров'я велика кількість людей. Крім того, на Арабатській стрілці знаходяться величезні запаси лікувальної грязі, а також ще один лікувальний фактор – ропа озер і заток.

Сиваш. У декількох місцях планети Земля розміщуються цікаві солені озера, одне з яких знаходиться на заході Азовського моря. Незвичайна природна пам'ятка Криму — це система невеликих островів і заток різних розмірів, озеро має площу понад десять тисяч квадратних кілометрів і вирізняється соленістю води та невеликою глибиною. Максимальна глибина водойми складає не більше чотирьох метрів. Походження водойми просте — це морська затока, яку перегороджує від решти частини Азовського моря Арабатська стрілка.

Підводячи підсумки запропонованої екскурсії, доходимо висновку, що дана пропозиція є інноваційною на ринку туристичних послуг Генічеського району, так як подібного не було запропоновано на ринку туристичних послуг .

Даний продукт буде викликати зацікавленість, спонукати до відвідування, розвиватиме регіон і буде нести оздоровчу цінність.

3.3. Концепція розвитку маршруту «Сонце Півдню».

Механізм управління реалізацією концепції розвитку туризму включає декілька етапів.

На першому етапі забезпечується:

- розробка конкурентоспроможного національного туристичного продукту;

- долучення підприємницької діяльності та роботи суб'єктів господарювання у сфері туризму і курортів;

- інформаційне оголошення на терені сфери туризму і курортів;

- досконалий огляд природних туристичних і природних лікувальних ресурсів;

- сприяння для підвищення ефективності управління сферою туризму і курортів;

- розвиток в'їзного та внутрішнього туризму;

- залучення інвестицій;

- покращення якості надання послуг з екскурсійного обслуговування;

- забезпечення комфортабельністю та безпекою туристів і осіб, що подорожують.

На другому етапі буде забезпечено:

- розвиток туризму і курортів з урахуванням рівня життя, традицій та культури населення;

- розвиток кадрового потенціалу у сфері туризму і курортів;

- збереження ресурсного потенціалу у зазначеній сфері;

- встановлення контролю за використанням туристичних і природних лікувальних ресурсів;

- створення системи маркетингової підтримки національного туристичного продукту;

- На третьому етапі передбачається забезпечити:

- раціональне використання та охорону туристичних і природних лікувальних ресурсів;

- узгодженість інтересів суб'єктів підприємницької діяльності, громадян у сфері туризму і курортів;

-збалансованість усіх складових елементів розвитку туризму і курортів як соціально відповідальної, екологічно спрямованої та економічно ефективної діяльності;

-надання високоякісних послуг відповідно до потреб туристів і осіб, що подорожують;

-дотримання конституційних прав громадян у сфері туризму і курортів.

На всіх етапах повинен проводитися постійний моніторинг і контроль за здійсненням зазначених заходів.

Якщо всі етапи будуть виконані, то туристичний продукт буде поданий належним чином.

Використання унікального та надзвичайно різноманітного історико-культурного, освітньо-наукового, промислового продукту, призведе до розвитку туризму у регіоні. Поліпшення механізмів реклами та просування на національному й міжнародному ринках вітчизняних і місцевих екскурсійно-туристичних, готельних, транспортних послуг; покращення якості та доступності[12].

Реалізація екскурсії буде спонукати розвитку туризму в Херсонській області ,та дозволить перетворити індустрію туризму в регіоні на прибуткову та високоефективну галузь регіональної економіки.

ВИСНОВКИ

1. Аналізуючи теоретико-методологічні засади використання рекреаційних умов та ресурсів, доходимо висновку, що рекреація забезпечує оздоровлення суспільству, яке втомилося як фізично так і морально, за рахунок забезпечення дестинаціями, що складаються з природних і культурних комплексів, інженерних споруд, які використовуються для рекреації, а також із обслуговуючого персоналу, органу управління та рекреантів.

Було досліджено, що рекреація, це та сфера туризму, що не потребує багато вкладень, є доступним ресурсом. Задовольняє потреби туристів, недалеко від їх місця перебування. Розвивається за допомогою підтримання необхідних умов існування. Оздоровча і спортивна рекреація є найрізноманітнішою.

2. У ході дослідження було проаналізовано рекреаційний потенціал Генічеського району в контексті розгляду основних туристичних дестинацій, що спонукають до відновлення здоров'я, задоволення культурних, інтелектуальних потреб, підтримання духовного і фізичного розвитку людей.

3. На основі результатів проведеного SWOT-аналізу щодо визначення сильних та слабких сторін, можливостей і загроз туристично-рекреаційного потенціалу Генічеського району виявлено головні перспективи території в аспекті розвитку рекреації та туризму.

Стосовно просування рекреаційних ресурсів Генічеського району, було доведено, що доречно використовувати методи огляду та екскурсій, оздоровчих територій та ресурсів.

Саме тому нами був розроблений інноваційний екскурсійний маршрут, аналогів якого немає у даному районі. Такий туристичний маршрут націлений на економічний розвиток території і одночасно на оздоровлення та відпочинок рекреантів, який за підрахунками має досить привабливу вартість. Ключовим елементом екскурсійного маршруту є катання на байдарках та кайтах (великих керованих

повітряних зміїв, призначених для пересування людини по поверхні води або по снігу).

Отже, можна констатувати, що для забезпечення подальшого розвитку Генічеського району в контексті раціонального використання рекреаційних ресурсів необхідно проводити широкомасштабні, систематичні дослідження і пошукові роботи з виявлення і оцінки нових територій, рекреаційних та бальнеологічних ресурсів, з обґрунтуванням основних напрямів їх використання для розвитку туризму та рекреації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Экономика туризма: Учебное пособие. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 176 с.
2. Безносюк В. Д. Організаційно-економічне та інформаційне забезпечення розвитку туристично-оздоровчого комплексу в регіонах України : автореферат на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / В. Д. Безносюк. – Львів, 2001. – 13 с. 1
3. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України : Методологія та методика аналізу, термінологія, районування : Монографія / О. О. Бейдик. – К. : Київський ун-тет, 2001. – 395 с.
4. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреації та рекреаційної географії. – К.: «Палітра», 1997. – 130 с.
5. Бережна О. О. Організаційні та економічні засади розвитку рекреаційно-оздоровчих комплексів середніх міст України : автореферат на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Бережна О. О. – Одеса, 2008. – 19 с. 1
6. Веденин Ю.А. Динамичность среды и ресурсов рекреационной деятельности // Рекреационные ресурсы и методы их изучения. Москва, МФГО СССР, 1981 г., 137 с.
7. Волкова Л.А., Кушнірук Ю.С. Географо-математичний аналіз екостану в східній частині Північно-Західного регіону України за медико-демографічними критеріями ризику // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Вип. 2. – ч.2. Серія: географія. Спеціальний випуск: екологічна географія. – Тернопіль: ТДПУ. – 2004. – С. 43-49.

8. Генічеська районна адміністрація. Розвиток Рекреації.
URL:http://genichesk-rda.gov.ua/?page_id=11990
9. Гольда А.В. Зарубіжний досвід мотивації праці трудового потенціалу в умовах ринкової економіки / А.В. Гольда //Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць. – Вип. 2(33) / наук. ред. І.К. Бондар. – К., 2004. – С. 94-97.
10. Гольда А.В. Мотивації праці / А.В. Гольда // Енциклопедія корпоративного управління. 2 том. / Науковий редактор, керівник авторського колективу І.К. Бондар. – К.: Видавничий дім «Корпорація», 2006. – С. 297-298.
11. Добрускін Э.В. Социально-экономические аспекты рекреационной деятельности // Географические аспекты исследований рекреационных систем. – М.: МФ ГО СССР, 1979. – с 58 –63.
12. Дутчак С.В., Дутчак М.В. Деякі аспекти виділення сегментів спеціалізованого туризму та їх стан на території Чернівецької області.// Туристсько-краєзнавчі дослідження. Випуск 2. – К.: ЧП Кармаліта, 1999. – 656 с.; ст. 123 – 136
13. Жученко В. Г. Особливості рекреаційних ресурсів України та можливості використання їх у туристично-рекреаційній діяльності. // Екологія і ресурси: Зб. наук. праць. Вип. 6. Укр. Ін-т дослідж. навколиш. середовища і ресурсів. – К.: УІНСіР РНБОУ, 2003. – С. 167-173.2
14. Казачковська Г. В. Підвищення ефективності функціонування міського рекреаційно-курортного та туристичного господарства України : автореферат на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Казачковська Г. В. – Донецьк, 2003. – 15 с.1
15. Квартальнов В.А. Туризм: Учебник, - М.: Финансы и статистика, 2001.- 320 с.: ил., ст. 125
16. Кузик С. П. Географія туризму / С.П. Кузик. – К. :Знання, 2011. – 271 с. 4.

17. Кушнірук Ю.С. Позитивні природні чинники при визначенні медико-екологічного ризику // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Вип. 12. Серія "Географія". – Вінниця, 2006. – С.81-87.
18. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг : [підруч.] / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич. – К. : Знання, 2008. – 661 с.
19. Мальська М. П. Туристичне країнознавство. Європа: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. П. Мальська, М. З. Гамкало, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 224 с. 1.2
20. Мальська М. П. Туристичний бізнес: теорія та практика. Навч. пос. / М. П. Мальська, В. В. Худо. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.
21. Міжнародний туризм : навч. посіб. / Т. В. Божидарнік [та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 307 с. 8.
22. Молнар О. С. Управління розвитком туристично-рекреаційного комплексу регіону (на прикладі Закарпатської області) : автореферат на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / О. С. Молнар. – Ужгород, 2006. – 19 с.
23. Національна екологічна політика України: оцінка і стратегія розвитку. – К.: Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, Програма Розвитку ООН, Глобальний Екологічний Фонд, 2007. – 184 с.
24. Павлов В.І., Черчик Л.М. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 127 с. 2
25. Реймерс Н.Ф. Природопользование: Словарь-справочник. – М.: Мысль, 1990, - 637 с.
26. Сапрунова В.Б. Туризм: эволюция, структура, маркетинг. – М. «Ось - 89», 1997. – 160 с.

27. Смаль І. В. Географія туризму та рекреація : словник-довідник / І. В. Смаль. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. – 201 с.
28. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу / І.В. Смаль. – Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336
29. Тарасюк Г.М. Планування діяльності підприємства / Г.М. Тарасюк. — К.: Кондор, 2004. — 266 с.
30. Топчієв О.Г., Методологія та методисупільно-географічних досліджень. – Одеса: Астропринт, 2005. – 635 с.
31. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Н. В. Фоменко. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.
32. Чеботарь Ю.М. Туристический бизнес. – М.: Мир деловой книги, 1997. – 69с.
33. Экономика туризма / [В. М. Козырев, И. В. Зорин, А. И. Сурин и др.] ; под ред. В. А. Квартальнов. – М. : Российская международная академия туризма, 2001. – 112 с.
34. Яковенко І.М. Інтегративно-географічний підхід в опрацюванні регіональної концепції розвитку рекреаційного природокористування. // Український географічний журнал – 2002, № 3, с. 56 - 62

ДОДАТКИ

Додаток А

Типи та ієрархія туристичних об'єктів. Їх характеристики.

Ієрархія туристичних об'єктів

Рівень ієрархії	Об'єкт	Визначення, характеристика
1	Туристичний простір	Туристичний простір — це економічний простір, який характеризується великою кількістю об'єктів і суб'єктів діяльності, що спеціалізуються на туризмі і рекреації. Це насичена територія, яка містить велику кількість об'єктів і зв'язків між ними: населені пункти, промислові підприємства, освоєні рекреаційні ділянки, транспортні й інженерні мережі, інфраструктуру тощо.
2	Туристичний макрорегіон	Всесвітня туристична організація визначає шість туристичних макрорегіонів світу: - Європа, - Америка, - Південно-Східна Азія й Океанія, - Африка, - Близький і Середній Схід, - Південна Азія.
3	Туристичний субрегіон	Всередині макрорегіонів виокремлюють туристичні субрегіони — країни або групи країн. Наприклад, до європейського туристичного макрорегіону входять п'ять субрегіонів: - Північна Європа, - Західна Європа, - Південна Європа, - Центрально-Східна Європа, - Східне Середземномор'я.
4	Туристичний регіон	Туристичний регіон являє собою територіально-туристичну систему, яка об'єднує кілька туристичних районів, що мають свої специфічні особливості і об'єднані географічними, історичними, ресурсними факторами.
5	Туристичний район	Туристський район (ТР) — це територія, що характеризується певними ознаками привабливості та забезпечена туристичною інфраструктурою системою організації туризму.
6	Туристична зона	1. Одна або група адміністративних областей, адміністративна або виділена за іншими ознаками область. 2. Туристично-рекреаційні зони — вільні економічні зони, які створюються в регіонах, що мають багатий природний, рекреаційний та історико-культурний потенціал, з метою ефективного його

		використання і збереження, а також активізації підприємницької діяльності (в тому числі із залученням іноземних інвесторів) у сфері рекреаційно-туристичного бізнесу.
7	Туристичний вузол	Рекреаційний (туристичний) вузол – адміністративний або виділений за іншими ознаками район або окремих населених пунктів. Сукупність та закладів рекреаційного обслуговування на компактній території. Тут зосереджуються не окремо взяті, а взаємодоповнюючі і поєднані рекреаційно-туристичні заклади і підприємства.
8	Туристичний центр	Містобудівне утворення, що об'єднує систему підприємств сфери обслуговування відпочиваючих та інших галузей, які мають тісні виробничі зв'язки, спільно використовують природні ресурси з метою задоволення різноманітних оздоровчих, пізнавальних, культурних та інших потреб населення. Рекреаційні центри - окремі населені пункти з набором рекреаційних закладів або окремих об'єктів, що виступають центрами формування рекреаційного вузла. Саме на цьому рівні відбувається формування курортів лікувальної місцевості з наявними природними лікувальними ресурсами та необхідними умовами щодо їх використання з лікувально-профілактичною метою.
9	Туристичний пункт	Рекреаційний (туристичний) пункт - найпростіша форма сучасної територіальної організації рекреаційно-туристичного обслуговування, являє собою окремо розміщені спеціалізовані заклади . За умов просторової замкнутості окремо розміщені об'єкти не можуть забезпечити рекреантам необхідний комплекс послуг.
10	Туристична дестинація	Дестинація (лат. destino – "призначення", "місцезнаходження") – це географічна територія, яка є привабливою для туристів завдяки наявності унікальних або специфічних туристсько-рекреаційних ресурсів та відповідної інфраструктури, доведених до споживачів у вигляді готового туристичного продукту з метою задоволення їх найрізноманітніших потреб. Іншими словами, це місце призначення туриста, де він має реалізувати мету своєї подорожі. Проте, не кожна територія може називатися дестинацією. Для цього необхідною є відповідність наступним критеріям: 1. Транспортна доступність та наявність певного набору послуг належної якості для обслуговування туристів (трансфер, розміщення, харчування та ін.); 2. Наявність цікавих для відвідування пам'яток природи, історії, культури, релігії і т.д.; 3. Наявність інформаційних систем (наприклад, систем комп'ютерного бронювання) задля просування продукту на туристичному ринку.